

Herédi Máté – Paár Ádám

Nem jár egyedül

Dilemmák a kaució intézménye körül

A 2010-es választást megelőző egyéni képviselőjelölt-állítás során a jelölési rendszer ismét a jogi, választástechnikai és adatvédelmi bírálatok középpontjába került. A következőkben arra a kérdésre keressük a választ, hogy miképp orvosolható a több sebből vérző jelölési rendszerünk?

A jelenlegi jelölési rendszerrel szembeni kritikákat röviden összefoglalhatjuk. A hétszázötven, aláírással hitelesített ajánlószelevény („kopogtatócédula”) összegyűjtése hagyományosan nagy kihívás elé állítja a kis pártokat, amelyek aktivistáik számában nem képesek versenyezni a nagy pártokkal.

Adatvédelmi szempontból aggályosnak tekinthető, hogy a választópolgároknak nevük, lakcímük és személyi azonosítószámuk megadásával kell nyilatkozniuk a jelölt, illetve a jelölő szervezet támogatásáról. Az adatvédelmi biztos a legutóbbi ajánlásában megállapította, hogy a név és a lakcím nyilvánosságra hozatala a szükségesnél nagyobb mértékben korlátozza a személyi adatok védelméhez fűződő jogot.¹ Sokan úgy vélik, hogy a személyi adatok megadásával a demokratikus szavazás egyik kritériuma, a titkosság csorbát szenved. Megjegyzendő, hogy az ajánlási rendszer már a két világháború közötti időszakban is érvényben volt, és akkori bevezetését éppen az ellenzéki választókra gyakorolt nyomásgyakorlás igénye „indokolta”. Vagyis a személyi adatok kiszolgáltatása antidemokratikus történelmi utánérzéstől terhes.

Hiszen komolyan gondolhatja bárki is, hogy a választópolgár ne azon politikai oldal képviselőjének adja az ajánlószelevényét, amelyre a választás napján a szavazatát kívánja adni? Ez legfeljebb a pártpolitika befolyásától teljes mértékben mentes, független civil képviselőjelölt esetében elképzelhető. Mivel azonban Magyarországon, történelmi okok következtében, a civil szféra túl gyenge ahhoz, hogy politikailag bátor, elkötelezett és tökeerős jelöltek tömegesen induljanak a választáson, ezért ebben a formában az ajánlási rendszernek kevés értelme van.

A választópolgárok nem tudják ellenőrizni a képviselőjelöltek aktivistái által összegyűjtött ajánlószelevények sorsát. Elvben széles tér nyílik az ajánlószelevényekkel és a választópolgárok adataival való visszaélésekre.

¹[ABIWEB - Az Adatvédelmi Biztos honlapja](#). 2010. március 22.

A 2009-es ferencvárosi időközi választás során jelentkező anomáliák felhívták a figyelmet arra, hogy az ajánlási rendszer jelenlegi formájában milyen manipulációkat tesz lehetővé. Senki nem szabályozza, hogy a pártok átadják-e egymásnak az ajánlószevényeiket, vagy megpróbálják-e hamis ajánlószevények átadásával hitelteleníteni egymást.

Az elmúlt időszakban többen is felvetették a lehetőséget, hogy pénzüsszeg letétbe helyezésével, vagyis kaucióval lehetne kiváltani az ajánlószevény-gyűjtést. A kaució mellett elhangzó érvek szinte kizárólag az előnyöket ecsetelik, és keveset foglalkoznak a kockázatokkal. Az elemzésben egy magyar történelmi példán és mai európai választási rendszerek által nyújtott modelleken keresztül bemutatjuk, hogy a kaució elv milyen feltételek mellett működik.

Alapelvként azt tekintjük, hogy a demokratikus választásokkal szemben elvárható követelmény az, hogy megfeleljenek két minimális feltételnek: az ország kormányozhatóságát biztosító hatalmi konstrukciót eredményezzenek (a kormányzóképeség elve alapján) és a társadalom minél szélesebb rétegeinek reprezentativitását biztosítsák (a reprezentativitás elve alapján). A kaució múltbéli és jelenlegi gyakorlatát is abból a szempontból kell elemeznünk, hogy ez az intézmény vajon jobban segíti-e a két elv egyidejű érvényesülésének megközelítését, mint a jelenlegi magyar jelölési rendszer?

A kaució mint biztonsági fék

A kaució mellett elhangzó elsődleges érv, hogy az Európai Unió területén több országban is található példát a kaució intézményére. Ennek egyik klasszikus példája a brit választási rendszer. Elemzésünkben az uniós rendszereket is megvizsgáljuk, de először érdemes a magyar történelemben keresni a kaució elv előzményét. A szakértők kevésbé hangsúlyozzák azt az érvet, hogy a szisztéma nem idegen a magyar választások történetétől sem. A Horthy-korszak utolsó választójogi szabályozása, az 1938. évi XIX. törvénycikk vezette be a választási kaució gyakorlatát.²

Ennek hátterét érdemes alaposabban megvizsgálunk, mert e példa alapján megérthető a kaució intézményének célja.

Az 1939-es ún. *pünkösdi választások* lebonyolítását szabályozó törvény megszüntette a nyílt szavazás hírhedt gyakorlatát az egyéni választókerületekben, és egyúttal az egész ország területén egyéni és listás választókerületek kialakításáról rendelkezett. Egy vegyes választási rendszer született meg, amely mind az egyéni, mind a listás körzetekben eleget tett a titkosság demokratikus követelményének.

² [1000 év törvényei](#). 2010. március 22.

Amit azonban a demokrácia nyert a réven, azt többszörösen elveszítette a vámon. Szó sem volt ugyanis arról, hogy a kormánypárt – amely a választáson a *Magyar Élet Pártja* nevet viselte – feladja a hatalmat. Ezért a törvényalkotók bonyolult cenzusok és új elemként – az ajánlási rendszernek mint feltételnek a megtartásával – a kaució intézményének bevezetésével kívánták szűkíteni az ellenzék mozgásterét. A törvény a pártok indulását az egyéni és listás választókerületekben egyaránt bizonyos mértékű kaució letételéhez kötötte. Egy képviselőjelölt indításához az egyéni választókerületben 2000, a listás kerületben 4500 pengőt kellett letétbe helyezni.³ Az elindulás komolyságát volt hivatva biztosítani az a szigorú feltétel, hogy az egyéni jelölteknek minimálisan el kellett nyerniük a szavazók egynegyedének a voksát, a listás kerületben induló jelölteknek pedig meg kellett szerezniük az érvényes voksok és a választókerületben elnyerhető mandátumok hányadosának a felét, különben elveszítették a letétet.⁴

Az óvadék intézményétől azt várták, hogy fegyelmező hatást gyakoroljon a jelöltekre, és meggondolásra készíti a felelőtlennek ítélt elemeket. Aki hajlandó volt lerakni az összeget, az már bizonyítékát adta az anyagi önállóságnak és az egzisztenciális biztonság oly fokának, amelyről úgy vélték, hogy feltétlenül szükséges a felelős, tisztességes politikusként. Végül, fontos szempont volt az is, hogy az ellenzék – elsősorban a parlamenten kívüli, szélsőjobboldali pártok – jelöltjeinek dolgát megnehezítsék. A törvény érvényben hagyta, de megszigorította a már korábban is létező írásos ajánlási rendszert. A képviselőjelöltséghez egyéni kerületekben 500, listás kerületben 1500 érvényes ajánlást kellett összegyűjteni (korábban az induláshoz elegendő volt a választópolgárok 10%-ának ajánlása).

Ugyanakkor figyelemreméltó, hogy a törvény negatívan diszkriminálta a parlamenten kívüli pártokat. Azoknak a pártoknak, amelyek az előző parlamenti választás során legalább négy képviselőt a törvényhozásba juttattak, egyéni kerületben 150, listás kerületben legfeljebb 750 ajánlást kellett összegyűjteniük (sajátos módon ezzel a választási törvény némileg megkönnyítette a kiscgazda, a keresztényszociális, a szociáldemokrata és a liberális ellenzéki pártok jelöltállítását, bár a közigazgatási szervek által alkalmazott erőszak velük szemben is érvényesült).⁵

A kaució és a differenciált, parlamenti pártoknak kedvező ajánlási rendszer egyértelműen a szélsőjobboldal, különösen az egyre hangosabb, és a szociális radikalizálódás hullámát meglovagló nyilasok távoltartását szolgálta.

Konklúzióként levonhatjuk, hogy amikor Magyarország történetében a kauciót mint a választáson való elindulás feltételét bevezették, akkor legkevésbé sem a méltányos, a reprezentativitás elvét érvényesítő választási rendszer kialakításának szándéka vezette a törvényalkotókat, hanem a hatalom megtartásának és a

³ [1000 év törvényei](#). 2010. március 22.

⁴ [VoksCentrum - a választások univerzuma](#). 2010. március 19.

⁵ [1000 év törvényei](#). 2010. március 22.

kormányzóképeség biztosításának, egyúttal a társadalmi status quo fenntartásának az érdeke. Az 1938-as választási törvény a kauciót olyan biztosítékként kezelte, amelyik szűkíti a reprezentativitást, távol tartja a Tisztelt Ház kapujától a kiszámíthatatlan (vagy nagyon is kiszámítható) politikai erőket, ezzel pedig a parlamenti politizálás megszokott kereteit és a kormányzóképeséget védelmezi. A kormányzat által felállított sok adminisztratív akadály sikerességét kétségessé teszi az a tény, hogy a szélsőjobboldal 49 mandátumot nyert el az újonnan megalakuló parlamentben, és a szélsőjobboldali képviselőkre jutó mandátumok felét a *Nyilaskeresztes Párt* szerezte meg.⁶

A kaució intézményével kapcsolatban mindenképpen rá kell mutatni egy potenciális veszélyforrásra, amit az 1938-as választási törvény vitájában az ellenzéki képviselők – többek között a legitimista *Apponyi Albert* gróf és a liberális *Rassay Károly* – is szóvá tettek. Tudniillik a jelöltekre és pártjaikra nehezedő túlzott anyagi teher illuzórikussá teszi a pártok egyenlő esélyének elvét. Ha a kaució összege túl magas, az elijesztheti a megmérettetéstől a civil társadalmat képviselő jelölteket és a parlamenten kívüli, szűkebb forrásokkal rendelkező pártokat, ezzel pedig a társadalomba mélyen beágyazódott és tőkeerős nagy pártoknak, vagy – tekintélyelvű rendszerek és „korlátozott demokráciák” viszonyai között –, ahogyan azt az 1939-es választás mutatja, a közigazgatás teljes apparátusát uraló állampártnak kedvez. Ebben az esetben sérül a népképviselés elve, hiszen valószínűleg a leghátrányosabb helyzetű társadalmi és jövedelmi csoportok maradnának parlamenti reprezentáció nélkül.

Ezért egy demokratikus választási rendszerben a kaucióval szemben alapvető követelménynek tekinthető, hogy az alapösszeg elég magas legyen ahhoz, hogy a komolyan nem vehető jelölteket elriassa az indulástól, de elég alacsony legyen ahhoz, hogy széles társadalmi rétegek ne maradjanak parlamenti képviselés nélkül, és fontos társadalmi, gazdasági kérdések megjelenhessenek a törvényhozásban.

Másfelől, meggondolandó az a szempont, hogy a kaució bevezetése alkalmas eszköze-e a rendszerellenes, szélsőséges pártok választáson indulásának megakadályozására, illetve ennek a megfontolásnak a következtében nem sérül-e a reprezentativitás elve? Ez mindenképpen egy morális dilemma azoknak a demokratikus erőknek a számára, amelyek hagyományosan ki szokták alakítani a választási rendszer kereteit és szabályait.

A kaució az 1939-es választáson végső soron nem volt képes visszatartani a szélsőséges pártokat a jelöltállításától, illetve a jelölteket az indulástól. Kérdés persze, hogy az akkori választási rendszerbe beépített adminisztratív akadályok és fékek nélkül a parlamenten kívüli szélsőjobboldal vajon nem nyújtott volna-e még jobb teljesítményt? A válasz nem fog soha kiderülni. Mivel a mai választási rendszer

⁶ [VoksCentrum - a választások univerzuma](#). 2010. március 19.

valóban eleget tesz a demokratikus választással szemben támasztott minimális követelményeknek, ezért az 1939-es példa kevés konkrét segítséget nyújt annak az elvi kérdésnek az eldöntéséhez, hogy a kaució mennyiben fékezné – ha egyáltalán fékezné – a parlamenten kívülről érkező rendszerellenes pártok indulását.

Ahány Tisztelt Ház, annyi szokás – A kaució elv alkalmazása az EU-ban

Az Európai Unióban több ország választási rendszere alkalmazza a kauciót, részben a nemzeti parlamenti, részben az európai uniós választások lebonyolítására. Jelenleg tizenhárom uniós tagállam közjogi berendezkedése nyújt példát a kaucióra. A kaució elv elterjedtsége és érvényesítése rendkívül színes európai körképet mutat. Egyaránt alkalmazzák olyan országokban, ahol relatív többségi (Nagy-Britannia), abszolút többségi (pl. Franciaország), arányos (pl. Ausztria), félarányos (Írország) vagy vegyes választási rendszer (Litvánia) van érvényben.

Egyes országokban a letétbe helyezett összeget a jelöltek teljesítményüktől függően kapják vissza (Ciprus, Csehország, Franciaország, Észtország, Litvánia, Nagy-Britannia, Málta, Szlovákia), míg más országok választási rendszerei nem ismerik a visszatéríthetőséget (Ausztria, Görögország, Hollandia). Néhány országban az európai parlamenti választáson való megmérettetéshez is szükséges az óvadék (Franciaországban, Hollandiában, Írországban és Nagy-Britanniában), másutt csak a nemzeti parlamentek megválasztásánál alkalmazzák a kaució intézményét (pl. Ausztria, Görögország).⁷ A letétbe helyezett összeg is változik országról országra, illetve a választás jellegétől függően.

Nagy-Britanniában a jelölteknek félhavi átlagfizetésüknek megfelelő összeget kell letenniük biztosítékként. Ha a jelölt nem nyeri el a szavazatok legalább 5%-át, akkor elveszti az összeget.⁸ Azonban figyelembe kell venni a brit választási rendszer jellegzetességeit, amelyek magyarázzák a szigorúságot. Az angolszász kultúrájú országokban a szavazás kizárólag egyéni választókerületekben zajlik. A brit választási rendszer a relatív többségi elv alkalmazásán alapul, amely a nagy pártoknak és jelöltjeiknek kedvez, ezzel pedig fékezi a pártrendszer fluktuációját. Az a lehetőség, hogy sikertelen szereplés esetén a jelölt elveszti a letétbe helyezett összeget, sokakat – különösen a kis pártok jelöltjeit és a teljesen esélytelen jelölteket – megfontolásra és taktikázásra készíteti.

A brit választási rendszerben rejlő torzításokat tovább enyhíti, hogy Nagy-Britanniában a jelöltek beágyazottsága a helyi társadalomba erősebb, mint Magyarországon. A brit felfogás szerint a képviselőjelöltek nem a pártjukat képviselik a lokális állampolgári közösség előtt, hanem a lokális közösséget képviselik a

⁷ Fábíán György: Európai parlamenti választások és választási rendszerek. Politikatudományi Szemle. 2005/2. 11., 86-87. o. http://www.poltudszemle.hu/szamok/2005_2szam/2005_2_fabian.pdf. 2010. március 20.

⁸ [Index - Belföld - A választási csalás a kopogatóval kezdődik](#). 2010. március 19.

pártjukban, ezért méltányos, hogy a jelöltek szándékuk komolyságát és a kampányhoz elengedhetetlenül szükséges forrásbázis meglétét egy meghatározott összeg letétbe helyezésével bizonyítják (az individuális jelleg hosszú időn keresztül olyannyira primátust élvezett a pártkötődésekkel szemben, hogy 1969-ig nem is jelölték a párthovatartozást a szavazólapokon).⁹

A lokális kötődésnek nagy szerepe van a sajátos választási rendszert alkalmazó Ír Köztársaságban is, ahol a formailag arányos választási rendszer keretei között a választópolgárok nemcsak pártokra szavaznak, hanem az egyéni átvihető szavazat alkalmazásával a pártok jelöltjei között is preferencia sorrendet állíthatnak fel.

Nyilvánvaló, hogy a brit és ír rendszerben a kaució mint a jelöltek által vállalt személyes garancia létjogosultságát az az elv magyarázza, hogy a jelöltek nem elsősorban pártjaikat, hanem a helyi társadalmat képviselik. Az óvadék egyben ellensúlyozza a nagyon engedékeny ajánlási szabályokat. Nagy-Britanniában 10 választópolgár ajánlása szükséges egy jelölt állításához, míg Írországbán bárki jelölheti önmagát, ezért a kaució intézménye biztonsági fékként szolgál, hogy valóban a helyi közösségekben széles támogatottságot élvező, eséllyel induló jelöltek élvezhessék a választáson való elindulás feltételeit.

A görög választási rendszerben viszonylag könnyű egyéni jelöltet állítani: ehhez 146 eurós letét és mindössze 12 választó ajánlása szükséges. Azonban a jelöltekre nagy súly nehezedik, hiszen eredményüktől függetlenül nem kapják vissza az összeget.

Nincsen egyetlen olyan választási rendszer sem, amelyben a kaució a jelölt indulásának egyedüli feltétele. Csehországban például a kaució mellett pártonként 1000 ajánlási ív, Hollandiában jelölőlistákként 25 ajánlás szükséges a választáson való elinduláshoz. Az ajánlási szabályokat befolyásolja a népességszám is. Máltában például elegendő mindössze négy választópolgár ajánlása – a 100 dollárnak megfelelő, teljesítmény függvényében visszatéríthető kaució mellett.

⁹ Fábíán György-Kovács László Imre: Parlamenti választások az Európai Unió országaiban (1945-2002). Bp., 2004., Osiris Kiadó. 304. o.

A jelöltállítás feltételei az EU-ban¹⁰

Ország	Ajánlás/Regisztráció	Kaució/Letét
Ausztria*	A Nemzeti Tanács 3 korábbi tagjának ajánlása vagy 100-500 (választókerület függő) ajánlás összegyűjtése jelötenként	jelötenként 435 eurós letét (nem térítik vissza)
Belgium*	200-500 ajánlás összegyűjtése jelötenként (választókerület függő) vagy 3 korábbi parlamenti képviselő ajánlása	-
Bulgária	minimum 15000 támogató ajánlás szükséges a párt regisztrálásához (független jelöltek esetén 10000 ajánlás választókerületenként)	-
Ciprus	legalább 4 regisztrált választó ajánlása jelötenként	250 ciprusi font (visszatérítik ha mandátumhoz szükséges szavazatok 1/3át eléri a jelölt)
Csehország*	10000 ajánlás pártonként	20000 cseh korona a választás előtt legalább 60 nappal (az összeget visszatérítik ha a jelölt a 6%-ot eléri)
Dánia	a jelölteknek 11, a pártoknak 8 nappal a választások előtt regisztrálni kell, a függetleneknek 150-200 ajánlás összegyűjtése szükséges	-
Egyesült Királyság*	10 szavazó ajánlása jelötenként	500 angol font amit 5%-os eredmény felett visszafizetnek
Észtország	regisztrálás a választás előtti 45. napon	75 US-nek megfelelő észt korona befizetése (a mandátumhoz szükséges szavazatok 50%-ának elérése után visszafizetik)
Finnország	regisztrált politikai párt jelöltjének kell lenni vagy 100 ajánlást összegyűjteni (Aland tartományban 30-at)	-
Franciaország*	választást megelőző péntekig regisztrálni kell	nincs kaució, de ha a jelölt eléri az 5%-ot akkor megtérítik kampányköltségei egy részét
Görögország	12 választó ajánlása jelötenként	146 euró (nem térítik vissza)
Hollandia*	25 ajánlás jelölt-listánként	11250 euró pártonként fizetendő (visszafizetik ha a párt eléri a mandátumhoz szükséges szavazatok legalább 75%-át)
Írország*	a jelölt indulásához egy ajánlás szükséges (akár önmagát is ajánlhatja), legalább 9 munkanappal a választás előtt írásos bejelentés szükséges az	500 eurós letét (a mandátumhoz szükséges szavazatok legalább 1/4-edének elérése után visszatérítik)

¹⁰ Forrás: Az Interparlamentális Unió honlapja, <http://www.ipu.org/english/home.htm>

Megjegyzés: a *-al jelölt országokban kétkamarás parlamentek működnek, az adatok az alsóházakra vonatkoznak

	indulási szándékról	
<u>Lengyelország*</u>	5000 ajánlás jelöltenként, a választást megelőző 40 nappal regisztrálni kell	-
<u>Lettország</u>	regisztrálni kell a Központi Választási Tanácsnál a választást megelőző 60.-80. nap között	1000 lett lat kaució (az 5%-os küszöböt átlépőknek visszatérítik)
<u>Litvánia</u>	regisztrált párt színeiben kell indulni vagy 1000 támogató ajánlást kell összeszedni	az egyéni jelölteknek egy havi átlagbért kell biztosítékként befizetni, míg a legalább 25 jelöltet állító pártoknak 20 havi átlagbérnek megfelelő összeget kell letétbe helyezni (a kauciót visszatérítik, ha az egyéni jelölt mandátumot szerez, a pártokét pedig 5%-os eredmény felett)
<u>Luxemburg</u>	25 ajánlás jelöltenként	-
<u>Magyarország</u>	750 ajánlószelvény összegyűjtése jelöltenként	-
<u>Málta</u>	4 regisztrált szavazó általi ajánlás jelöltenként	100 US-nek megfelelő összeg amit visszatérítenek a szavazatok 1/10ed részének megszerzése után
<u>Németország*</u>	100-200 ajánlás jelöltenként (területenként változó)	-
<u>Olaszország*</u>	1500-4000 aláírás összegyűjtése (attól függően, hogy a párt egyénileg vagy koalícióban indul), a 2 vagy több parlamenti ciklus óta parlamenti mandátumot szerző pártoknak nem kell ajánlásokat gyűjteni	-
<u>Portugália</u>	pártlistán kell indulni (nem párttagok is felkerülhetnek a listára)	-
<u>Románia*</u>	regisztrált párt listáján kell indulni, vagy függetlenként a szavazók 0,5%-ának megfelelő ajánlását kell összegyűjteni jelöltenként , 30 nappal a választást megelőzően regisztráció szükséges	-
<u>Spanyolország*</u>	a választók 0,1%-ának ajánlása (de legalább 500 ajánlás) jelöltenként	-
<u>Svédország</u>	regisztrált párt ajánlása, a jelölt mellett egy helyettes jelöltet is meg kell nevezni	-
<u>Szlovákia</u>	a jelöltet pártnak kell jelölni kivéve ha korábban tagja volt már a törvényhozásnak, 90 nappal a választások előtt regisztrálni kell	500000 szlovák korona letét pártonként (2% feletti eredmény után visszatérítik)
<u>Szlovénia*</u>	3 párttag és 50 választó ajánlása jelöltenként vagy 100 választó ajánlása (magyar és olasz kisebbségi jelölteknek csak 30 ajánlás kell)	-

Következtetések

Az 1939-es magyarországi választás és a jelenlegi európai uniós tagállamok választási rendszereinek elemzése alapján két megállapítás tehető. Először, *a kaució szigorúsága, a letétbe helyezett összeg nagysága és annak visszatéríthetősége nagymértékben függ az adott ország és az adott korszak politikai és társadalmi rendszerének viszonyaitól, az általános gazdasági helyzettől, a politikai kultúra és a társadalmi önszerveződés fokától.* Másodsor, *az uniós tagállamok egyikében sem egyedüli feltétele a választáson való elindulásnak a kaució.*

Az a kaució mellett szóló érv, miszerint a számos nyugat-európai országban alkalmazott letét intézményének bevezetése *önmagában* alkalmas lehet a jelenlegi magyar választási rendszer anomáliáinak kiküszöbölésére, nem tekinthető megalapozottnak. Hiszen az uniós tagállamoknak szinte mindegyikében létezik a választópolgári ajánlás (illetve Lettországon és Franciaországban elegendő a jelölt regisztrációja, Írországon pedig az önajánlás), és a fenti példákon láthattuk, hogy a kauciót alkalmazó országokban a letétet az ajánlási rendszer valamilyen formájával ötvözik. *Önmagában a kaució bevezetése nem jelenti tehát az ajánlási rendszer megszüntetését.* Ez azonban csak az egyik része a problémának.

A Méltányosság Politikaelemző Központ álláspontja szerint a kaució bevezetése – illetve a jelöltállítási szisztéma bármilyen irányú reformja – jelenleg amúgy sem aktuális. Ugyanis kérdéses, hogy az adatvédelmi biztos legutóbbi ajánlásai (pl. az ajánlószelvényen megadott személyes adatok mennyiségének csökkentése, egy korszerűbb adatgyűjtési- és kezelési rendszer kialakítása, az adatkezelés kontrolljának megteremtése) meghallgatásra találnak-e az április választás során a parlamentbe kerülő pártok képviselőinél.¹¹

Noha az adatvédelmi biztos felszólította a választás után összeülő új parlament képviselőit és képviselőcsoportjait, hogy a jelöltállítással kapcsolatos anomáliákra tekintettel kezdjenek egyeztetéseket a jelenlegi rendszer reformjáról, ennek érvényt szerezni sem egy három párti, sem egy öt párti törvényhozás esetében nem lesz könnyű feladat. Ahogyan arról a Méltányosság Politikaelemző Központ a „Kopogtatócédulák fényes jövője” című elemzésében beszámolt, nem valószínű, hogy az összeülő parlament komolyan foglalkozna az ajánlási rendszer hibáinak orvoslásával.¹²

Elképzelhető persze, hogy a parlamenti pártok a kaució bevezetésével megpróbálják megnehezíteni az újonnan formálódó politikai formációk helyzetét. Ebben az esetben viszont a kaució – akár csak az 1939-es választáson – a hatalmon belül lévő, tőkeerős és befolyásos erők eszközeként szolgálna a politikai „piacra” későn érkező

¹¹ [ABIWEB - Az Adatvédelmi Biztos honlapja](#). 2010. március 22.

¹² [A kopogtatócédulák fényes jövője | Méltányosság Politikaelemző Központ](#)

pártok kiszorítására. A kaució összegének méltányos megállapítása aligha várható el a kartellszerűen viselkedő pártokrácia szereplőitől.

Felesleges leírnunk, hogy egy ilyen szisztéma milyen mértékben ingatná meg az állampolgároknak a népszuverenitásba vetett bizalmát.

Összességében megállapítható, hogy szinte lehetetlen igazságos, minden fél – a parlamenti pártok, a mindenkori parlamenten kívüli erők és az állampolgár – számára elfogadható ajánlási rendszert kialakítani. Hosszú távon a jelenlegi szisztéma bebetonozódása várható. Amennyiben öt párti parlament jön létre, nem marad olyan erő a politikai palettán – talán a most debütáló *Civil Mozgalom*, az elmúlt években háttérbe szoruló, arculata megújításában érdekelt *MIÉP* és a *Munkáspárt* kivételével -, amelynek érdekében állna a küzdelem a jelenlegi rendszer reformjáért, a választási visszaélések kiküszöböléséért. Ennek a következményei pedig ma még kiszámíthatatlanok.